

BUIITEN

22^E JAARGANG N^O. 3.

ZATERDAG 21 JANUARI 1928.

Foto C. Steenbergh.

WINTERLANDSCHAP LANGS DE DIEM.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

WINTERLANDSCHAP LANGS DE DIEM (ILLUSTR.) . . .	BLZ. 25
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (3)	BLZ. 26
OM EN BIJ DE GIessen (GEÏLLUSTREERD), DOOR RO VAN OVEN (SLOT)	BLZ. 28—31
DE PIJP, DOOR ANDRÉ THEURIET	BLZ. 29
HOE VIER TERDOODVEROORDEELDEN AAN DEN DOOD ONTSNAPTEN, DOOR J. Z. KANNEGIETER	BLZ. 32
WINTER EN WINTERSPORT IN DE BEIERSCHE ALPEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR H. BENEDIKTER	BLZ. 32—35
DE VERWOESTING VAN HET KASTEEL VAN SAINT- CLOUD, DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 34
IN HET RIJK DER STILTE. EEN VREEMDELING IN DE VRIJE NATUUR, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (SLOT)	BLZ. 35
DE RINGMUUR VAN HET ZWITSERSCHE STADJE MUR- TEN (ILLUSTRATIE)	BLZ. 36

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

3) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE POT OLIJVEN.

HET marktplein, heel groot, omringd door tempels, standbeelden en zuilenrijen, beplant met platanen en laaiend van licht, zond een gemurmel op naar den bloem-blauwen hemel, als het murmelen eener woelige zee.

Ofschoon de eigenlijke markt eerst over een uur beginnen zou, was het plein reeds vol, en van de kleine hoogte waarop Pheidon stond, maakte dit toneel zelfs indruk op den gedachteloozen knaap.

Heel Athene was hier vertegenwoordigd, de aristocraat en de slaaf, de wijsgeer en de dichter, de vreemdeling en de burger, allen gekleed in *chlamys* of *himation*, gekleurd of wit, rondwalend in het felle zonlicht, onrustig en bewegelijk.

Vér weg, aan het andere einde van het marktplein, waar de kraampjes stonden en de menigte het dichtst was, kon men de kreten hooren van koopers en verkoopers; de pottenbakkers-markt, de vischmarkt, de bloemenmarkt, elk had zijn eigen stem; maar hier waren al die geluiden vermengd en samengesmolten, een warreling van geluid boven het gemompel der massa uit.

Maar de ziel van de Agora lag noch in den zonneschijn die ze verlichtte, noch in de wit-marmeren tempels en standbeelden die ze omringden, noch in de bewegelijkheid der menigte, doch in haar vroolijkheid. De vroolijkheid van den ochtendstond, de vroolijkheid van een volk dat jong was en steeds in afwachting van iets nieuws.

Die levens-schittering, die de wereld sinds dien nooit meer heeft kunnen op-tooveren, scheen, zelfs in Athene, slechts nu, terwijl op de markt menschen, opgefrischt door den slaap, een nieuwen dag tegemoet gingen, den dageraad bij zijn vleugels grepen en zich aan hem vastklampten, zooals niemand hem ooit meer zal kunnen grijpen,

„Koopt, koopt, koopt! Visch pas uit de zee opgehaald, geurende rozen van Eleusis, honig van Hymettus¹⁾!” De kreten der markt-kooplieden klonken nu luider door den krachtigen wind die de platanen deed zwiepen, de bladeren dansen en de schaduwen trillen; witte duiven cirkelden en vlogen in het blauwe uitspansel of daalden neer en stapten rond in de voorhoven der tempels. Pheidon kon de kreten van de aardewerk-markt onderscheiden; hij kon de mannen zien loopen in de zuilengangen; hier een wijsgeer met zijn gevolg van discipelen, daar alleenlopende menschen, ginds twee vrienden in gesprek; dicht bij hem praatte een groepje heeren over paarden, en soms kon hij duidelijk hooren wat zij zeiden, terwijl even later een sterke luchtstroom het geluid deed vervagen en het geroezemoes der menigte opjoeg, zooals de wind de golven der zee.

Langs de menschenmenigte heen loopend, ging Pheidon naar de pottenbakkers-markt. Daar zijn visschen toch onbruikbaar waren, had hij geen haast ze af te leveren, en de aardewerk-markt was een genoeg voor wien van drukte en rumoer hield.

Dien ochtend was het er vreeselijk woelig. Het waren de laatste drukke dagen van het seizoen vóór de menschen zich naar hun landhuizen begaven voor den druiven-oogst; recepties en diners waren aan de orde van den dag en het was hier op de pottenbakkers-markt, dat men koks en hofmeesters kwam huren. En om ze te huren, moest men schreeuwen.

Vazen, potten, pannen, amphoren, mengvaten, ongekleurd, of beschilderd, in prijzen varierend van enkele obols tot ieder gewenscht bedrag, alle stonden te koop in de dubbele rij kramen en in iedere kraam schreeuwde men om koopers. Het gedrang was vreeselijk; de koks en hofmeesters, die allen beweerden uit Syracuse te komen, welvend uitziende mannen, die wisten wat ze waard waren, stonden opgepakt tusschen de kramen en soms erachter; ze waren vrienden van de pottenbakkers en brachten hun vaak klanten aan. Pheidon kende ze allemaal, en half doodgedrukt en volmaakt gelukkig liep hij — zijn vischmand nu eens onder den arm dragend, dan boven zijn hoofd ter bescherming — met de menigte mee, soms het vaatwerk bekijkend en soms de koks, spottende opmerkingen schreeuwend, slagen van de kooplui ontwijkend, een dikken burger in zijn gezicht uitlachend, terwijl hij een enkelen keer op een houtblok klom om over de menigte uit te kijken, daar luid uitriep welke eetwaren hij zou willen koopen en weer verdween als de een of andere grappenmaker hem er af duwde.

De bloemenmarkt trok hem niet aan, ofschoon de lucht hier vervuld was van den geur van groote manden met rozen, kransen voor de hoofden van feestvierders, leliën wit als sneeuw; niettemin liep hij er ernstig doorheen, vroeg naar den prijs van kransen en trok een spottend gezicht bij het antwoord.

„Hoeveel voor dezen?”

„Tien obols”, antwoordde de onvoorzichtige bloemenkoopman, die hem voor een knechtje aanzag, dat voor zijn meester inkoopten moest doen.

„En deze?”

„Tien obols”.

„En die kleinere?”

„Vijf obols per stuk”.

„Bij Zeus! maar die zijn duur voor den prijs. Hebt ge niets beters? Uw allerbeste, want zij moeten het hoofd van een leelijken man sieren”.

„Ja, dan heb ik hier een voor vijftien obols, die den leelijksten man zoo mooi zal maken als Apollo — mits hij zijn gezicht verbergt”.

„Verberg dan je gezicht en draag hem zelf”.

Toen bleef hij een poosje staan bij de kramen waar potten olijven werden verkocht.

Zonder een obol op zak had hij al heel wat gewinkeld en heel wat pret gehad voor zijn geen-geld, maar nu nam de markt wraak op hem. Hij hield dolveel van olijven, en de olijven-kooplui waren de minst gulle op de markt, evenals de vischhandelaren de brutaalste waren.

Hij dacht eenigen tijd hierover na en bestudeerde de gezichten der kooplui, tot hij ten slotte een heel dikken vent uitkoos, die achter zijn koopwaar zat, daar zijn beenen te zwak waren om er op te staan.

1) Lerg ten Z. van Athene, beroemd om zijn honig en marmer.

„Hoe veel?” vroeg die goeie klant, zijn hand op een der kleinste potjes leggend, die te koop stonden aangeboden — een heel klein potje.

„Twee obolen”.

„Twee obolen voor zoo'n klein potje! En hoeveel olijven zijn er wel in?”

„Hoeveel olijven er in zijn?” De dikke man keek den vrager een tijdje met open mond aan en barstte toen in lachen uit. Hij riep een buurman aan: „Hé, Cléon! hoor hem eens! Hij wil weten hoeveel olijven er in dien pot zitten”. Toen tegen Pheidon: „Denk je soms, dat ik ze tel?”

„Waarom niet?”

De dikke man keek hem weer verbaasd aan en begon toen weer te lachen; hij beschikte blijkbaar over meer lachen dan geest en Pheidon vond, dat hij uitstekend opschoot.

„Ze tellen! Bij Zeus! er zijn geen kinderen meer tegenwoordig. Ze tellen!” Hij barstte opnieuw in lachen uit en een troepje menschen, die door het gesprek naderbij waren gelokt, begon Pheidon te bespotten, die rustig bleef staan wachten tot de olijvenkoopman had uitgelachen.

„Welnu”, zei Pheidon terwijl de ander zijn oogen afveegde „ik kan je zeggen hoeveel olijven in den pot zijn”.

„Hoeveel dan?”

„Wat geef je me als ik het goed zeg? Geef je me dan den pot cadeau?”

„Waarachtig, dan krijg jij den pot en de olijven erbij”.

„Afgesproken”, zei Pheidon, het potje onder zijn arm nemend. „Als ik ze geteld heb, kom ik terug om je te zeggen hoeveel er in waren”.

Hij wandelde er mee weg, en de dikke kerel, voor het moment sprakeloos geworden, bleef met uitpuilende oogen tusschen de lachende menigte zitten, tot hij, aangestoken door hun vroolijkheid en te vet om zich kwaad te maken, meelachte om de grap te zijnen koste.

Een half uur later kwam de slimmerd terug, verzadigd van olijven en met het potje onder den arm.

„Er zaten acht-en-zestig in en je kunt het natellen aan de pitten; die zitten in den pot. Ik geef je hem cadeau — en nu moet ik naar de vischmarkt”.

Hij ging weg, ofschoon de dikkerd hem achterna riep, dat hij zijn naam wou weten, ongetwijfeld met de bedoeling zoo'n slimmen jongen in zijn dienst te nemen; liep langs de kramen waar brood verkocht werd en kwam zoo op de vischmarkt.

VIJFDE HOOFDSTUK.

DIOMEDES.

De vischmarkt was de belangrijkste markt van de Agora. Visch vormde het hoofd-voedsel der Atheners. Sardijnen, zeehaan, tarbot, rog, tonijnen en die lange, roode lint-achtige visschen der Middellandsche Zee waarvan ik den naam vergeten heb, zee-sterren zoo groot als paddestoelen (alleen het mindere volk at die), schelpdieren, alles lag hier uitgestald op de kraampjes die met groote zee-schelpen en zee-wier behangen waren.

De wetten betreffende den verkoop van visch waren heel streng. Niemand mocht anders dan versche visch verkoopen; men mocht ze zelfs niet met water besprenkelen om ze versch te doen lijken. Vandaar dat aardige verhaal van den vischkoopman die deed alsof hij flauw viel, waarop zijn vrienden water over hem heen wierpen en quasi bij ongeluk tegelijk over de visch.

De man bij wien Pheidon moest zijn, Myrmex, had het derde kraampje links van den ingang en van al de ruwe, brutale, onbeschofte vischkooplui was hij de ergste.

Zijn handen waren rood en ruw door het behandelen van de visch, hij had een hangenden onderlip en zware kaken, onbetrouwbare oogen en een reputatie, die daarmee gelijken tred hield. En toch, niettegenstaande al zijn fouten, had hij de best beklante zaak. Hij had de grootste keus en hij vroeg een obool per pond meer dan zijn concurrenten, twee feiten die zijn waar een zeker *cachet* gaven in de oogen der aristocratie.

Toen hij begon zaken te doen, had hij den genialen inval gehad zijn handel te baseeren op hooge prijzen en groote keus; anderen, die zagen dat hij daarmee succes had, hadden geprobeerd het hem na te doen, alleen met het gevolg, dat zij klanten verloren; hij had de rijkste klandizie gekregen en hij hield ze.

Toen Pheidon naderde, stond een jongeman voor de kraam van Myrmex, groot, slank, sierlijk, en prachtig gekleed, aan wien men op een mijl afstand den aristocraat kon herkennen.

Toch was zijn eenige kleedingstuk een *himation*, dat wil zeggen alleen een langwerpige lap van een room-kleurige wollen stof met geborduurd rand, over den linker schouder geworpen, over den rug heen, onder den rechterarm door en zoo weer over den linker schouder.

Hij droeg niet anders dan dit en de sandalen aan zijn voeten; en toch zou iedere Athener, die er kijk op had, gezegd hebben: „Wat is hij goed gekleed!” en hij zou niet het kleedingstuk bedoeld hebben, maar de zwier waarmee het werd gedragen. Hij droeg zijn haar, dat krullend en git-zwart was, lang; het kenteeken van een lid der jeunesse-dorée of een cavalierist; hij droeg een langen stok in zijn hand, van een soort wit hout vervaardigd en versierd met een kleine filigrain slangenkop van dof goud, het Sardische electrum ¹⁾ waarvan Sophocles ²⁾ spreekt. Zijn eenige versiersel was een zegelring, dien hij aan de linkerhand droeg, en als gij naar zijn handen hadt gekeken, zoudt gij gezien hebben, dat ze mooi gevormd waren, blank en toch niet vrouwelijk; de nagels hazelnootvormig en gepolijst, een triomf van manucuur-kunst. Hij zag er niet ouder uit dan achttien jaar, en men verwachtte hem nog met hoed en chlamys te zien; in werkelijkheid was hij een-en-twintig. Een man. De manlijkheid zooals wij ons die voorstellen met een zwarten baard en een diepe basstem, bezat hij noch in gelaat noch in gestalte, die veeleer fijn en sierlijk waren. Temperament, grilligheid, overstelpende levenslust, moed en ietwat trots spraken er uit, met daarbij iets bekorends, een uitstraling van den geest, waardoor iedere gelaatsbeweging een eigenaardig individueel karakter bezat; iets dat geheel nieuw was, iets wat hij alleen bezat en dat geen ander ooit kon verkrijgen.

Diomedes, de zoon van Diomedes — want dit was de schitterende naam die de Geschiedenis aan dit fraaie exemplaar der menschheid had verleend — stond voor den smerigen vischkoopman en zijn kraampje den voorraad te critiseeren.

Hij behoorde tot Myrmex' beste klanten en werd genoemd als een der rijkste mannen van Athene; toch waren hij en Myrmex voor den staat elkaars gelijken, daar zij beiden Atheensche burgers waren; zij hadden in het theater ook al naast elkaar gezeten en hadden samen gestemd in de vergadering. Diomedes was dien ochtend op de markt gekomen in een toestand van aangename doezeligheid tengevolge van een symposium ³⁾ den vorigen avond ten huize van Pasion, een der leiders van de Atheensche hoogere standen; het was niet zoozeer het symposium als wel de Chios wijn, die hij daar gedronken had, die vreeselijke wijn, die den volgenden dag nog als gast bij je verwijlt; die heerlijke wijn, die als een verdoovingsmiddel blijft nawerken. Eerst tegen de ochtendschemering was het drinkgelag afgelopen. Hij was naar huis gewandeld met een feestgenoot die denzelfden weg op ging, pratend over filosofie en over dwaasheden, soms diepe waarheden verkondigend volgens de gewoonte van dronkaards, droomers en filosofen. Toen zij Pasion's huis in de Straat der Beeldhouwers van Hermes verlieten, hadden zij gesproken over de vier hoofddeugden van een paard; zij waren voor de deur van Diomedes' woning in de Straat van den Tempel van Dionysus van elkaar af gegaan, met verschil van meening over de vraag of Schoonheid een geestelijk denkbeeld is of de erkenning door den geest van een concreet iets.

O Jeugd!

Diomedes was in de armen van zijn dienaren naar bed gebracht; hij had drie uren geslapen, was opgestaan, had een bad genomen, zich gekleed, en na zich gesterkt te hebben met een stuk brood en een beker wijn, was hij — gevolgd door een slaaf — op zijn gemak naar de Agora gewandeld.

Hier had hij vrienden ontmoet en enkele inkoopende gedaan, die de slaaf naar huis moest brengen; en zoo kwam het, dat hij op dit oogenblik zonder geleide was.

Hij had aan Myrmex een hekel, voor zoover zijn vreemdsoortige aard aan iemand een hekel kon hebben, en was nu bezig om zonder zich veel moeite ervoor te geven den vischhandelaar te sarren.

(Wordt vervolgd).

¹⁾ een mengsel van goud en zilver met een kleur van barnsteen. ²⁾ beroemd treurspeldichter (495—406 v. C.). ³⁾ drinkgelag.

Foto C. Steenbergh.

DE GIESSEN, MET GEZICHT OP GIESSEN-NIEUWKERK.

OM EN BIJ DE GIESSEN.

(Slot).

HOORNAAR heeft in de geschiedenis van den Alblasserwaard altijd een speciale plaats ingenomen. Of het komt door de geologische kwaliteiten der plaats, waardoor het een voorsprong had boven de andere dorpen, om de Giessen geschaard, het staat vast, dat dit dorpje meer dan enig ander van zich heeft doen spreken, van groote beteekenis ook is geweest voor de overige bewoners van den Waard. In hoeverre de Hoornaarders in wezen van hun compatriotten verschillen, heb ik tijdens mijn Fordbezoek niet kunnen constateeren, zelfs niet al nam ik alle journalistieke flair te baat. Maar waarschijnlijk zullen ze wel zich onderscheiden: immers het staat vast, dat de bodem van invloed is op de psyche van hen, die dezen bodem bewonen. En Hoornaar is een curiosum in deze lage landen: het is gelegen op een kleinen zandheuvel, op mysterieuze niet kunstmatige wijze hier verzezen. ☼ Door deze geprivilegieerde ligging werd Hoornaar de toevlucht van de dorpeelingen van heel den polder, voor de boeren op hun eenzame hofsteden, als de storm of de ijsgang de dijken deed bezwijken en het water donderend en bulderend alles wat het op zijn weg ontmoette, meesleurde en vernietigde. Dan voerden de menschen zooveel van have en vee met zich mee, als mogelijk was, en alles vond een plek om te rusten op dit zandheuveltje, daar als opzettelijk opgeworpen. Zoo was het ook in de laatste helft der 16e eeuw, toen overal de dijken werden doorgestoken om den Spanjaard te verdrijven. Het water vernietigde huis en hof, maar ter wille der vrijheid leden de menschen geduldig hun lot. En misschien — de geschiedenis vermeldt 't niet — zullen de menigten, in Hoornaar verzameld, gemord hebben tegen het leed, dat over hen kwam. Maar ze verduurden het, omdat het niet anders kon, de meesten; ook toen was oorlog en burgerkrijg iets, wat besloten werd buiten het volk om, zooals ook nu geschiedt. Slechts met dit verschil, dat men het zich niet bewust was, dat deze rampen buiten henzelve om, over het volk werden gebracht. En men te eerder geneigd was te gelooven in de leuzen, welke toen evenals nu den „moed” der menigte moesten aanwakkeren. Wel werd door het water kruit en lood verre gehouden van de volgers van den Prins, maar het goede land was onbereikbaar geworden, het gras werd gemaaid, voorzoover het nog boven water uitstak en daarmee werd het geredde vee in leven gehouden. Zoo hoog stond het water in 1572 en 1573, dat een oorlogsschip van Willem I langs de kerk voer, op het hoogste punt van Hoornaar gelegen. Het voer zelfs over den dijk, over den ouden, nu vervallen Lingedijk. Immers, in vroeger eeuw liep de Linge, die zich in al zijn bekoorlijkheid nog bij Leerdam handhaaft, in de Giessen uit, zoodat de chronymen van druk handelsverkeer in deze thans zoo stille streken gewagen. Dit handelsverkeer was ook de oorzaak van Hoornaars ontstaan: immers, Fop, achtste Heer van Arkel, deed het dorp bouwen, waar velen der handelaars een nachtverblijf konden

vinden. ☼ De kerk werd door een anderen Arkel gesticht, door Jan van Arkel Ridzertzoon, in 642. Wel ver zijn de Noormannen te vuur en te zwaard ons land binnengedrongen: de door Jan van Arkel gestichte kerk werd door hen vernield, maar reeds in 694 herbouwd. Een kruiskerk, die tot 1842 zich heeft gehandhaafd. Hoornaar verminderde in omvang: de bevolking, in de 16e eeuw er opgehoopt, trok weer naar eigen haardsteden, toen rustiger tijden aanbraken, de Gereformeerde eredienst verdrong den Katholieken, zoodat een kleiner kerk voldeed aan de behoeften van Hoornaars inwoners. En in 1842 werd het kruisdeel weggenomen. Een nieuwe klok werd gegoten van het brons der oude, de oude, die het opschrift droeg: „Patroni vocor Dionysius nomine templi”. d.i. „Ik heet naar den naam van den beschermheer der kerk Dionysius”. Tamelijk schamel is het kerkgebouw; in den toren zijn echter hier en daar ornamenten aangebracht. Zoo vinden we boven den deurpost in den toren beschilderde dierenkoppen, vermoedelijk van leeuwen. Maar de leeuw heeft vele vernederingen moeten ondergaan tijdens zijn lang heraldisch en architectonisch leven; ook hier vertoont de leeuw een onwaarschijnlijk duidelijke bloedverwantschap met een hond. ☼ Hoornaar heeft nog andere curiosa verborgen: Van der Aa vermeldt in zijn aardrijkskundig woordenboek, dat ter diepte van 1 à 2 ellen voorhistorische boomen in den grond worden aangetroffen; dit zoogenaamde grondhout werd door de boeren uitgegraven en als brandstof gebruikt! Hoe 't nu met dit voorhistorische bosch is gesteld, kwam mij niet ter oore. Voor mededeelingen te dien opzichte houd ik me zeer aanbevolen. Want, zoo er nog resten over zijn, lijkt 't me absurd, dat nog tegenwoordig een voorhistorisch bosch voor zoo huiselijke doeleinden zou worden aangewend. — ☼ Na deze uitweiding over het uitzonderlijke Hoornaar, dat we op den regenrijken terugtocht aandeden, keeren we terug naar de Karperbrug. Eerst passeeren we de Pinkeveersche brug, waar nog in 1847 een veerpont de verbinding tusschen de beide Giessen-oevers onderhield. Ten gerieve der boeren, die er hun pinken, hun jonge koeien gelijk de naam aanduidt, blijkbaar mee overzetten. ☼ In Peursum rijden we ter eener zijde langs de keurige nette woningen, ter andere zijde langs de bebloemde tuintjes, bij die woningen behorende. De Giessen zorgt voor den weelvan het menschen-beschermend huis. ☼ Aan de overzijde ligt Giessen-Nieuwkerk, prachtig gelegen aan de Giessen, met een teekenachtig kerkje. Weer ontmoeten we hooiwagens, den eigenaar, maar nog geheel volgens ouden trant beschistreekt en besneden. Het oude handhaaft zich levend in deze nieuwen tijd. Want de boer, die ons zijn wagen als fotografisch object aanbood, heeft duidelijk de allures van één, die wijder in de wereld heeft rondgezien. De oevers van de

Giessen zijn blijkbaar voor hem niet het ultima Thule geweest. En toch zet hij welgemoed, trouw aan de traditie, het bedrijf zijner vaders voort. ☞ Weldra rijst voor ons de hooge toren van Giessen-Oudkerk. In een korte spanne tijds hebben we het dorpje bereikt; we bewonderen er het curieuse kerkje, met zijn waarschijnlijk pas later bijgebouwde overdekte portiek aan den voorkant, een portiek, waarvan ik nog nergens een voorbeeld heb aanschouwd. ☞ En verwonderd bedenken we, dat hier, waar thans niets dan vrede en rust schijnt te heerschen, eenmaal krijgsrumoer en krijgsgeweld de aarde vervulde. De Giessen was toen niet het vredig, zoet-kabbelende rivierke, een ondiep, idyllisch vaarwater, overrijk met riet en biezen begroeid. De Giessen was een open rivier, welke direct met de Merwede in verbinding stond en zoo diep, dat er zelfs, in het begin der elfde eeuw, een scheepsgevecht heeft plaats gevonden. En al waren het geen diepgaande moderne oorlogsschepen, 't waren in ieder geval gewapende schepen, die meer diepgang hadden dan een zolderschuit of een punter, waarvoor de Giessen nu de verwezenlijkte illusie beteekent. ☞ Wapengeweld en wapengekletter werd ook gehoord op het adellijke slot de Giessenburg aan de Giessen ten zuiden van Giessen-Nieuwkerk, waarvan nog slechts gespaard bleef de heuvel, waarop het was gebouwd, omringd door een plantsoen, overblijfsel van den tuin, die het huis nog in de 18e eeuw omringde. In 1802 werd dit huis voor afbraak verkocht, een zeer nederig einde voor een veste, die in de middeleeuwen haast onneembaar werd geacht. In 1401 werd het door Jan, Heer van Arkel veroverd; de Brederodes, de Van Genten hebben er gewoond. Ook de geslachten Taets van Amerongen, Van Hardenbroek hebben 't in bezit gehad, totdat 't in 1696 door koop in bezit kwam van de familie d' Ablaing, welke sindsdien d' Ablaing van Giessenburg heette. Zoodat tenminste de naam niet verloren is gegaan. — ☞ En zoo hebben we dan gezworven langs de oevers van de Giessen, we hebben even, even maar, een kijkje genomen, een moment belicht: maar de lust tot nadere kennismaking werd gewekt. Dit gaafbewaarde platteland is van oneindige aantrekkelijkheid; van oneindige waarde ook voor hen, die de zuiverheid van het verleden willen brengen door de onrust van het heden naar een evenwichtige toekomst. RO VAN OVEN.

DE PIJP.

IK weet niet, of het verlangen om te rooken, bij de jongens van tegenwoordig nog zoo sterk is als bij ons vroeger, toen we een jaar of dertien, veertien waren. Misschien is dat nu zoo geen mode meer. Maar in den tijd, dat ik in de vierde klas zat, had rooken voor ons de zoete verlokking van de verboden vrucht; door de straten van ons stadje te loopen kauwen op een sigaar leek ons een voorproefje van de genietingen en voorrechten van den mannelijken leeftijd. In de vacaties hielden we met een stoïcijnsche volharding vlijtige rokoefeningen om ons te trainen. Maar daar onze ouders ons niet verwenden en wij niet te veel geld op zak hadden, peinsden wij op middelen om de te dure sigaren door een weinig kostbaar surrogaat te vervangen. Zoo gaven ons de droge, vezelige stengels van den wilden clematis eerst de illusie van een mooien, blauwachtigen rook; maar de geur

Foto C. Steenberg.

DE GIESSEN BIJ DE PINKEVEERSCHE BRUG.

liet te wenschen over en op een goeden dag nam ik in plaats van den lafsmakenden clematis pepermuntblaren, die wij doodernstig in pijpjes van twee-en-een-halven cent rookten. De bekoring van het nieuwe boeide mij eenigen tijd, daarna begon de medicijngeur van de pepermunt me te vervelen en verlangde ik echte tabak in echte pijpen te rooken — deftige, artistieke pijpen, die hun eigenaar eer aandeden — zooals de aanzienlijke rookers uit onze buurt ze tusschen de lippen hadden. ☞ Een van dezen wekte vooral mijn bewondering en begeerte op. Dat was Bigeard, een koopman in katoenen stoffen, wiens huis vlak tegenover het onze in de Rue du Bourg gelegen was. Als de diligences aankwamen, zag ik dien vroolijken, dikken Bigeard tegen zijn deurpost geleund staan om den postwagen te zien voorbijrijden, terwijl hij dikke, dichte rookwolken uitblies. ☞ Na twaalven, als het druk op straat was met winkelmisjes, die weer naar haar winkel gingen, zag ik hem weer op dezelfde plaats staan in een krans van rook. Zijn pijp leek mij een wonder, met z'n langen steel van weichselhout, z'n lichten, meerschuimen kop en z'n zilveren montuur. Ik loerde er altijd naar en droomde er 's nachts van. — „O, die Bigeard, wat een luilak is dat toch!” mompelde m'n vader, „altijd met z'n pijp in z'n mond! . . . Hij denkt meer aan rooken, dan dat hij zich met z'n zaak bemoeit.” ☞ Mijn vader, een schrale, magere, werkzame man, was precies het tegenovergestelde van Bigeard. Den heelen dag was hij druk in de weer in z'n drogisterij, hij leidde een werkzaam leven tusschen z'n ongetrouwd gebleven zuster Honorine

Foto C. Steenberg.

EEN MOOIE HOOIWAGEN NABIJ GIESSEN-OUDKERK.

en mijn grootvader Péchoin, die zich uit z'n zaken had teruggetrokken en nu in z'n vrijen tijd een tuintje achter ons huis bebouwde. Ik werd erg verwend door mijn tante Honorine en grootvader, maar met m'n vader moest je je behoorlijk gedragen. Hij had een spartaansche opvatting van de opvoeding der kinderen en snauwde mij vreeselijk af voor het minste vergrijp. Hij haatte nietsdoeners en Bigeard prikkelde hem bijzonder met z'n eeuwige pijp en z'n eindeloos gelanterfanter. ☼ Toen ik op een morgen wakker werd, zag ik op de gesloten luiken van den winkel aan den overkant een geel aanplakbiljet prijken. Bigeard was failliet verklaard en het biljet kondigde den executorialen verkoop van de goederen en den inboedel van den ongelukkigen koopman aan. „Ik had het wel voorspeld!” riep m'n vader, niet zonder eenige voldoening uit, „dat komt van de tabak en de café's en alle luilakkerijen, die daar het gevolg van zijn . . . Laat dit je een voorbeeld zijn, Claude! . . . Bigeard is geruïneerd, naar de haaien . . . Hij is failliet!” ☼ Wat mij betreft, ik moet bekennen, dat wat mij in deze geschiedenis het meest interesseerde, het lot was van die mooie pijp van Bigeard. Zou die in den verkoop begrepen zijn of zou hij die zelf houden als kleine troost? . . . Ik brandde van verlangen daaromtrent zekerheid te krijgen en ik zou heel wat gegeven hebben om bij de openbare veiling aanwezig te zijn; maar die zou ongelukkigerwijs onderschooltijd gehouden worden en vader Péchoin verstond op dat punt geen scherts. Ik moest het dus nemen zooals het viel, maar onder de les dacht ik aan niets dan aan de meerschuijmen pijp en aan den gelukkigen kerel, die hem in z'n bezit zou krijgen. ☼ Deze obsessie duurde langer dan acht dagen. Ze begon te verdwijnen, toen ik op een morgen, dat ik van school kwam, een oog wierp op de uitstalling van den uitdrager Miroufle. De stoffige rommel van dezen oudroestwinkel — de afgetakelde stoelen, de veelkleurige, oude plunje, het aardewerk met bloemen, de opgezette vogels en de oude pistolen — vond ik leuk om te zien en ik bleef er altijd met kinderlijke nieuwsgierigheid staan kijken. Maar nu, nauwelijks had ik de uitstalkast in 't oog gekregen of ik kreeg een hevigen schok. Achter de ruiten, tusschen een antieke wijzerplaat en een soepterrine, had ik daar de prachtige pijp van Bigeard zien liggen, zorgvuldig op een bedje van roze watten neergelegd. Er viel niet aan te twijfelen, hij was het! . . . Ik herkende hem aan het luxueuze montuur, aan den weichselhouten steel, den meerschuijmen, prachtig doorgerookten kop en het zilveren dekseltje erop. — Hij was op de veiling geweest en die schooier van een Miroufle had 'm gekocht . . . ☼ Ik hield het niet uit en stapte brutaalweg den winkel binnen, waar Miroufle in een wollen tricot en een pet van konijnevel op, een roestige tang zat te poetsen. — „Die pijp, die daar voor 't raam ligt, wat kost die?” vroeg ik met een kleur als vuur. ☼ Miroufle hief z'n gluiperig gezicht op en keek me met z'n wantrouwende, grijze oogen aan. „Te

Foto C. Steenbergh.

DE KERKTOREN VAN HOORNAAR.

duur voor jou, jongetje”, antwoordde hij minachtend, „dat is geen spek voor je bek”. — „Maar”, hield ik geërgerd aan, „als” je den prijs moest bepalen, hoeveel zou het dan zijn?” — „Zes gulden en geen cent minder”, antwoordde de uitdrager, terwijl hij de pijp ging halen, die hij als een monsttrans optilde. „Kijk maar eens! . . . Dat is echt meerschuijmen met zilverbeslag, zoo worden ze niet meer gemaakt . . . En dat rookt zoo fijn . . . Zoo zoet als honing!” ☼ Ik sperde m'n oogen open, mijn hart klopte! Maar, zes gulden! . . . Ik had nog geen dertig cent! „Ik zal zien”, stamelde ik, „ik kom nog eens langs . . .” — „Ja, met Sint-Juttemis zeker”, zei Mi-

roufle ironisch, terwijl hij de pijp weer op z'n bedje van watten legde. . . . „Zoo'n snotneus! Dat denkt al aan rooken . . . Er zijn geen kinderen meer, waarachtig!” ☼ De kwellende begeerte werd hoe langer hoe sterker. Het ging nu niet meer om een onverwulbaren droom. De pijp was binnen mijn bereik, bij den uitdrager . . . Ik had maar zes gulden in de hand van Miroufle te leggen en hij zou mij toebehooren . . . Maar waar moest ik zooveel geld tegelijk vandaan halen? . . . M'n vader gaf me een kwartje weekgeld. Zelfs met de allergrootste zuinigheid zou het maanden duren, voordat ik de zes gulden bij elkaar had; in dien tijd zou er een ander komen, die goed bij kas was, en de pijp meenemen . . . ☼ Ik zat over dit alles te denken, terwijl ik thuis in de winkelkamer met veel moeite een Latijnsche vertaling zat te maken. Op dit oogenblik stond m'n grootvader Péchoin van z'n stoel op. Hij had z'n krant uit en maakte aanstalten om, als gewoonlijk, een paar uur in den tuin te gaan werken om eetlust te krijgen. Hij zette z'n bril af, trok z'n jas uit om meer op z'n gemak te zijn en in z'n hemdsmouwen den grond te gaan bewerken onder de brandende Junizon. Hij had z'n kleeren op de leuning van een stoel gelegd. Toen hij weg was, stootte ik per ongeluk tegen den stoel om m'n dictionnaire te pakken; het vest viel op den grond en ik hoorde een klank van zilver, die de aanwezigheid van geldstukken in een van de zakjes verried. ☼ Ik sprong op en toen ik het vest oprapte, was ik zoo nieuwsgierig om de zakken na te snuffelen. In-

derdaad vond ik in een van de zakjes twee rijksdaalders, een gulden en twee kwartjes. Zes gulden vijftig! — Nog meer dan het bedrag, dat ik noodig had om de pijp van Bigeard te kopen. ☼ Dat deed m'n hart stilstaan. Ik hield de geldstukken in m'n hand en was als gemagnetiseerd door het gezicht van al dat geld. Ik kreeg een duivelsche ingeving. — Als ik ze eens wegnam? — Ja, maar dat zal hij merken. — En daar een slechte gedachte nooit alleen komt, werd deze gevolgd door een nog gemeener overpeinzing: Grootvader moest kunnen denken, dat hij ze verloren heeft, zei ik bij mezelf. — Als bijvoorbeeld de zak en de voering van het vest eens kapot waren, had het geld door de scheur kunnen glijden, zonder dat hij het merkte . . . En terwijl ik die veronderstellingen aan het maken was, kwam de schurkachtige gedachte bij mij op om de rol van het toeval te spelen . . . Ik maakte m'n zak-

mes open. De stof was versleten; met twee of drie sneedjes was de zoom los, het vestzakje doorgestoken, en zoover dreef ik de ploertigheid, dat ik de geldstukken door de scheur stak om er zeker van te zijn, dat de veronderstelling, die de verdwijning van het geld moest verklaren, ook mogelijk was. Daarna stak ik het geld in m'n zak en legde het vest voorzichtig weer op den stoel. Maar ik voelde me niet erg op m'n gemak en wachtte angstig het oogenblik af, waarop Grootvader de leegte van z'n vestzakje zou constateeren. ☞ Om twaalf uur kwam de goede man hongerig thuis en kleedde zich weer aan. Bij het dichtknoopen van z'n vest merkte hij zeker, dat het lichter was, want hij voelde onmiddellijk met z'n wijsvinger in het zakje. ☞ Ik zat in doodsangst en toen ik even op zij keek, zag ik de verbazing van m'n grootvader, toen hij merkte, dat z'n vinger door de stof heen stak en door de scheur in den zoom weer naar buiten kwam. „Wel allemachtig!” vloekte hij. . . . En toen hij tante in 't oog kreeg, die de tafel kwam dekken, zei hij: „Drommels nog toe, zorg jij zóó voor mijn bullen? . . . Mijn vest was kapot en nu heb ik mijn geld verloren. . . . 't Zou beter zijn als je mijn plunje versterkte in plaats van op je rozenkrans in slaap te vallen!” ☞ Het booze humeur van grootvader kwam als een slagregen op het hoofd van die arme Honorine neer en dat kwelde mijn geweten, want ik hield veel van tante. . . . Maar de wonderbaarlijke pijp van Bigeard werkte als een magneet op mij en degedachte hem te bezitten, maakte mijn hart ongevoelig. ☞ Toen de school uit was, om vier uur, werd hij mijn eigendom en grootvader's geld rammelde tusschen de kromme vingers van Miroufle. — Toen kwam er een groote blijdschap over mij, die de stem van mijn geweten het zwijgen oplegde. Voorzien van tabak en lucifers, was ik naar de braakliggende landen gegaan, waar het gras in 't wild groeide. Onder het loopen bleef ik van tijd tot tijd staan om de pijp in m'n zak te bevoelen. Ik liet m'n vingers in verrukking over het gladde, gepolijste meerschuijn gaan. . . . Hij was van mij en eindelijk zou ik nu echt kunnen rooken! ☞ Boven op de hoogvlakte ging ik aan den rand van het bosch zitten en begon langzaam de pijp te stoppen. Leeuweriken kweelden boven mijn hoofd in een lucht vol schapenwolkjes; ik voelde mij volmaakt gelukkig en had in 't geheel geen wroeging meer! ☞ Toen de pijp gestopt was, stak ik hem plechtig aan en deed begeerig de eerste trekjes. Wat 'n lekkere tabak! wat 'n leuke, witte wolkjes blies ik trotsch naar de boomen toe! Miroufle had gelijk, het was zoo zoet als honing! . . . ☞ Maar na een kwartiertje begon mijn enthousiasme langzaam aan te zakken. Het leek wel of mijn hoofd zwaar werd. Ik kreeg een vreemd, onprettig gevoel en werd een beetje misselijk. Ik legde de pijp op het mos, in de hoop, dat het over zou gaan, maar het ging niet over. M'n hoofd draaide, m'n oogen knipperden, ik kreeg een flauwen, misselijken smaak in m'n mond en m'n maag kwam in opstand. . . . 'k Had maar net tijd om mij voorover te buigen. . . . Ik voelde me ellendig en braakte,

dat het was of m'n hart in m'n lijf omdraaide. . . . Dat was 't begin van de straf. ☞ Toen het ergste voorbij was, stak ik m'n pijp met een jammerlijk gezicht in m'n zak en ging wakkend naar huis. Ik zag er niet bepaald schitterend uit en vond den honing van Bigeard's pijp bijzonder bitter. Doodsbleek, met een lang, smal gezicht, kwam ik onze winkelkamer binnen, waar ik, tot m'n spijt, de heele familie bijeen vond. Grootvader zat te lezen, vader filtreerde een drankje en tante Honorine was het bewuste vest aan het verstellen. ☞ „Goeie genade, wat zie jij wit!” riep ze uit, toen ze mij zag, „ben je ziek?” — „Welneen, tante. . . .” — „Kom jij eens hier”, zei vader, die mij streng aankeek. „Ajakkes! je stinkt naar rook! . . .” Toen greep hij me opeens bij m'n arm en zei: „Aap, je hebt gerookt!” ☞ Hij schudde me zoo heftig door elkaar, dat de pijp voor driekwart uit m'n zak kwam kijken. Hij pakte hem, herkende hem dadelijk en riep verontwaardigd uit: „Dat is de pijp van Bigeard. . . . De pijp van een failliet! Schooier, heb je die durven rooken? . . . Hoe ben je daaraan gekomen? Met welk geld? . . . Maar geef dan toch antwoord, ellendige jongen!” ☞ Hij schudde mij als een pruimeboom heen en weer; ik was meer dood dan levend, en voorzag al een vreeselijke ontkenning: de ontdekking van mijn misdaad en de verschrikkelijke straf, die daarop zou volgen. Ik wierp wanhopige blikken naar m'n tante en m'n grootvader, die zelf verpletterd schenen. ☞ „Bedaar, Péchoin,” zei grootvader opeens, „dat geld heeft hij van mij. . . . Ik ben zoo zwak geweest het hem te geven en ik ben de eerste, die gefaald heeft.” — „Daar heeft u heel verkeerd aan gedaan, met de ondeugden van zoo'n deugniet nog aan te moedigen,” antwoordde m'n vader; toen smet hij woedend Bigeard's pijp tegen den grond aan stukken. „Daar! dat verdient hij, die pijp van een failliet, . . . en het scheelt maar weinig, of ik doe hetzelfde met jou. Ga naar boven, naar je kamer, kwajongen, je gaat zonder eten naar bed! . . .” ☞ Dat liet ik me geen twee keer zeggen; 'k was blij, dat ik er nog zoo gemakkelijk afkwam en ging naar boven, naar m'n kamertje naast den zolder. . . . Een kwartiertje

Foto C. Steenbergh.

DE KERKTOREN VAN GIESSEN-OUDEKERK.

later werd de deur voorzichtig opengedaan en kwam grootvader binnen. „Claude”, zei hij ernstig, „ik loop er niet in! . . . Ik weet, hoe mijn vest kapot kwam en waar mijn geld gebleven is. . . . Maar ik had medelijden met je, want je vader zou in staat geweest zijn je dood te ranselen. . . . De zaak blijft tusschen tante, jou en mij. . . . Maar, m'n jongen, je hebt een leelijken strek begaan, en als je 't ooit weer in je hoofd mocht krijgen, herinner je dan, dat ik, op mijn leeftijd, gelogen heb om jou te redden, en dat ik me mede schuldig gemaakt heb aan jouw diefstal. . . .” ☞ O, die goeie, brave man! . . . Ik wierp me huilende in z'n armen, en aan de hevigheid van mijn snikken en m'n kussen, die nat waren van tranen, begreep hij wel, dat de les geholpen had en dat ik het nooit meer zou doen.

ANDRÉ THEURIET.

Hoe vier terdoodveroordeelden aan den dood ontsnapten.

IN vroeger eeuwen werd er al evenzeer voor de veiligheid en rust in onze stad gezorgd als thans. Wel bestond er nog geen omvangrijk politiecorps — het aantal „s Heren dieners” bedroeg in het midden der zeventiende eeuw slechts twaalf — maar de schutters, dat waren de gewapende en in regimenten en compagnieën georganiseerde burgers, vervulden in vele gevallen de taak van onze tegenwoordige politieagenten. Behalve dit keurcorps, dat volgens een opgave van 1672 uit 10.000 manschappen bestond, lagen er te Amsterdam nog waardgelders, beroepssoldaten dus, veelal geen ingezetenen, die zelf voor hun woning en kleeding moesten zorgen, en zoowel in als buiten de stad bij alle mogelijke moeilijkheden werden gebruikt. Vierhonderd van deze waardgelders werden door de provincie Holland betaald, de rest, die steeds in aantal wisselde, al naar de tijden meer of minder zwaar waren, stond voor rekening der stad. ☞ De vaste kern der 400 landssoldaten was echter niet geheel zonder band met het stadhuis. Burgemeesteren toch stelden over alle waardgelders de hoofd- en subalterne officieren aan, terwijl de provoost-geweldige van den troep, de man, die een wakend oog hield op de gedragingen der soldaten, niet alleen zijn aanstelling, maar ook zijn woning van de stedelijke regeering ontving. Als ambts-woning waren hem aangewezen de gelijkstraat-sche vertrekken in den Jan Rodenpoortstoren op de Torens-luis. Op de eerste verdieping was een kamer voor den krijgsraad van de bezetting. Hoe die krijgsraad, waarvoor de soldaten terecht stonden voor al hun overtredingen, samengesteld behoorde te zijn, stond niet geheel vast, zooals zal blijken. Boven deze kamer waren gevangenis-sen voor officieren en minderen. ☞ Het was een ruw slag van volk, deze beroepssoldaten. Alle nationaliteiten vond men er onder. Een teveel aan vrijen tijd en een tekort aan geld maakten, dat zij overal, maar vooral in hun kosthuizen en bij de herbergiers, in het krijt stonden. Geen wonder, dat sommigen, om die schulden te betalen, hun „casacken”, tenues zouden wij zeggen, en wapenen, naar een pandjeshuis brachten, maar dan ook op de parade en de monstering niet „ordentelijk” verschenen. In het jaar 1656 werd er daarom door het gerecht der stad een keur afgekondigd, volgens welke aan een ieder verboden werd, geld te schieten op dergelijke panden, „’t sij uyt saecke van costgelt of slaepgelt ofte andersints, in hoedanige manieren en tot wat somme het soude mogen sijn, op pene dat de contraventeurs soodanige beleende wapenen, casaquen ende toerustinge terstont en metterdaet sullen afgenomen werden, en versteeken blijven van de penningen en intresten”. Dat er onder al deze vreemde huurlingen nog wel eens waren, die zich aan de eigendommen van anderen vergrepen, of op een andere wijze zondigden tegen de openbare orde, laat zich hooren. Maar de krijgsraad was niet gemakkelijk en beschikte ook over voldoende middelen, om zich te doen gehoorzamen. Op het bolwerk Sloten, ten Noorden van de Leidsche poort, stonden een galg en een wip, uitsluitend

voor het terechtstellen en straffen van soldaten der bezetting. ☞ In het begin van Juli van het jaar 1672 nu waren vier soldaten wegens eenig vergrijp door den krijgsraad veroordeeld om te worden opgehangen. Zij werden in den Jan Rodenpoortstoren opgesloten, en het wachten was slechts op den scherprechter van Holland, die te Haarlem woonde, en ontboden was. Ondertusschen werd er in de kerken voor de „patiënten” gebeden. ☞ Het toeval wilde, dat de provoost-geweldige, Laurentius, juist zijn schoonzuster en nog eenige dames te logeeren had, die, toen zij vernamen, dat boven haar hoofden zich een viertal terdoodveroordeelden bevond, met echt vrouwelijke nieuwsgierigheid te kennen gaven, dat zij hen wel eens wilden zien. De provoost stond dit toe, vijf de vrouwen begaven zich naar boven, en daar troffen zij de vier misdadigers aan in de diepste verslagenheid. Vooral beklagden zij zich, dat zij als geboren Franschen zoo ver van hun betrekkingen moesten sterven, en dat zij niemand wisten, die een goed woord voor hen kon doen. De vrouwen, die diep met hun lot begaan waren, besloten nu, vrijwillig de taak van pleitbezorgster op zich te nemen; en met een goed begrip der feitelijke machtsverhoudingen klopten zij niet aan bij het college, dat het vonnis velde, doch snelden zij naar het huis van burgemeester Van Oudshoorn, die trouwens dicht in de buurt woonde. Hij bleek evenwel niet thuis te zijn. Geen nood, de Dam was ook niet ver af, en kloekmoedig lieten zij zich aandienen bij burgemeesteren, die juist in hun kamer op het stadhuis vergaderden. Dringend verzochten de dames om toch medelijden te hebben met de arme drommels, die „brave mannen” waren, en zoo beleefd zij maar konden, vroegen zij om pardon. Burgemeester Van Oudshoorn, die het komische van

Foto H. Benedikter.

WINTER EN WINTERSPORT IN DE BEIERSCHE ALPEN. OP DEN SEEHORN IN HET STEINERNE MEER.

het geval inzag, vroeg schertsend, of de dames of eenige van haar niet genegen zouden zijn, met de veroordeelden te trouwen, omdat, zooals hij zeide, het een oud gebruik was, dat, wie met een terdoodveroordeelde in het huwelijk trad, dezen redde van de executie. De vrouwen, die niet aan scherts konden denken op dit oogenblik, meenden, dat het den burgemeester volkomen ernst was. Het verhaal vermeldt niet, of zij met neergeslagen oogen stonden te blozen. Maar helaas, zij konden haar medewerking niet verleenen en hadden een geldig excuus: zij waren allen getrouwd. Toch hadden zij deze voldoening, dat burgemeesteren beloofden, de zaak nog eens grondig te zullen onderzoeken. Hiermede vertrokken de vrouwen „nae behoorlijke reverentie”. ☞ Burgemeesteren ontboden nu aanstonds Laurentius voor zich, dien zij lieten uitleggen, hoe het geval zich toegedragen had. Uit de mededeelingen van den provoost bleek, dat in den krijgsraad ook zitting hadden gehad eenige kapiteins der compagnieën, welke de stad voor haar rekening had, dus die niet permanent in dienst waren. Burgemeesteren trokken nu in twijfel, of zulke „opgeraapte officieren” wel een wettigen krijgsraad konden formeeren in een stad, die stem had in den staat. En voorts bleek ook, dat verzuimd was aan burgemeesteren praeadvies te vragen vóór het vonnis geveld was. Het stond vast, dat het burgemeesterlijk praeadvies bij halszaken vereischt was. Dat ook de zuiver militaire rechtbank een dergelijk advies moest inwinnen, matigden burgemeesteren zich slechts

aan. Hoe het zij, de executie werd acht dagen uitgesteld, opdat eerst de opinie der Staten van Holland kon worden gevraagd betreffende beide vermeende of werkelijke informaliteiten. Er werd geschreven naar de Amsterdamsche gedeputeerden ter dagvaart in Den Haag, en dezen brachten de zaak den 23en Juli in de vergadering van Holland. Zij werd in handen gegeven van een commissie, en deze bracht den 2en Augustus verslag uit, dat nog dienzelfden dag tot resolutie werd verheven. De Staten erkenden, dat de krijgsraad niet behoorlijk samengesteld was geweest, en gelastten daarom den kapitein-majoor der landssoldaten, Jacob Bicker, om nevens zich nog zes kapiteins, die permanent in functie waren, te verkiezen. Deze zeven heeren zouden nu en in het toekomstige den krijgsraad uitmaken. De kwestie van het praeadvies lieten de Staten wijselijk in het midden. ☼ Burgemeesteren en ook de vijf edelmoedige vrouwen konden echter tevreden zijn, want de nieuw-geformeerde krijgsraad herriep het vorige vonnis en veroordeelde de soldaten tot het ondergaan van eenige lijfstraffen. En ook de „patiënten” zullen wel dankbaar geweest zijn voor deze onverwachte wending, al wachtte hun nog een onaangename ontmoeting met den weer ontboden beul. Tot eeuwige schande werd hun een brandmerk op de wang aangebracht, terwijl zij met de wip verder werden behandeld. Eén van hen echter, die ziek was, werd langzaam opgehaald en spoedig weer neergelaten. ☼ Men was naar zeventiende-eeuwsche begrippen buitengewoon clement geweest.

Foto H. Benedikter.

DONZIGE SNEEUWMASSA'S OP DEN SEEHORN.

Winter en wintersport in de Beiersche Alpen.

DE schoonheid van de Beiersche Alpen in den zomer is alom bekend. Maar al te weinig echter weet men, hoe schoon ze ook in den winter zijn. ☼ Dan daalt de blanke sneeuw neer in de dalen, dan schijnt weken en maanden over het met een meters-dik sneeuwkleed bedekte land de zon zoo stralend, dat ge bijna niet gelooven kunt dat het winter is. Als een spiegel kaatsen de sneeuw-witte berghellingen het zonlicht terug. Geen ruwe wind kan over de hooge beschuttende bergen de dalen bereiken. ☼ Het is dan een kostelijk oord om er zich aan de wintersport te wijden. Reeds de Vooralpen bieden een ideaal oord voor de minnaars van deze sport. En wil men de vleugelen hooger uitslaan, dan kan men sportgenot smaken op de uitgebreide golvende hoogvlakten van den Unterberg, de Reiteralpen, het Steinerne Meer en andere bergen in de Beiersche Alpen. Zonder veel gevaar kan men als skiloofer bij voorbeeld de streek van 't hooggebergte van den Watzmann bereiken, waar de bergwereld haar meest verheven winterpracht ten toon spreidt. Het is daar een door de natuur bevoorrecht plekje aarde, een dorado voor beoefenaars der ski-sport, waarvan de vreemdeling die het eenmaal heeft leeren kennen, moeilijk kan scheiden. ☼ Voortreffelijke en talrijke sleebanen voeren in snelle vaart naar het

dal; ze zijn van 1 tot 7 K.M. lang. Geoeffenden kunnen op sommige banen een hoogte-verschil van omstreeks 900 M. in een kwartier afleggen. Bijna overal kan men voor weinig geld sleeën huren. ☼ Maar behalve het „rodelen” wordt in de Beiersche Alpen vooral het ski-en beoefend. Het Beiersche gebergte, vooral het Vooralpenland, leent zich goed voor deze sport, die in tegenstelling met het rodelen, een genoeg dat ieder zich desgewenscht veroorloven kan, ernstige oefening vereischt. Voor beginners bestaat echter in verschillende plaatsen van het Beiersche hoogland de gelegenheid, ski-cursussen te volgen. ☼ Wie zich meer tot de ijssport als schaatsenrijden, e.d. aangetrokken gevoelt, vindt daartoe overvloedig gelegenheid op de mooie meren in het Vooralpenland, als de Chiemsee, Starnbergersee, Ammersee en verscheidene andere. En heeft eenmaal de strenge wintervorst alles in zijn boeien geslagen, dan vormt de Königsee bij Berchtesgarden, deze edele parel in de kroon van het Beiersche hoogland, een van de prachtigste en indrukwekkendste ijsbanen, die men zich ter wereld den-

Foto H. Benedikter.

HET STEINERNE MEER IN DEN WINTER.

ken kan. Op den gladden ijsspiegel is het een bont gewemel van vrienden der ijssport. En op de trotsche bergen daaromheen ziet men, kleintjes afstekend tegen de sneeuw, menschjes met de lange ski's gewapend. Overal bruine gezichten en lachende oogen . . . ☒ Onze afbeeldingen verplaatsen ons in de omgeving van Bad-Reichenhall en Berchtesgaden. Wie des zomers de streek van het „Steinerne Meer” bezoekt, krijgt den indruk van een in wilde beweging plotseling versteende zee. Des winters echter zijn al deze strenge lijnen uitgewischt. Als een schitterende suikerhoed steekt de Sonntagshorn in het bergpanorama dat men van Bad Reichenhall aanschouwt, af tegen den blauwen hemel. Over een ideaal ski-land kan men naar het tooverpaleis van den Watzmann gaan, dat op een hoogte van omstreeks 2000 M. tusschen den grooten en den kleinen Watzmann is gelegen, en zelfs zomers met zijn eeuwige sneeuw een plekje van rein-blanke schoonheid vormt. Een zelfde overvloed van licht en schittering biedt het ski-paradijs op de Loferer Steinbergen, die trouwens niet alleen het doel van beoefenaars der ski-sport zijn, maar ook des zomers tal van wandelaars en bergbeklimmers trekken. ☒ Vredig liggen de bergdorpjes Nonn en Grossgmain in de wintersche bekoorlijkheid van het blanke sneeuwkleed, en de slapende landstadjes vormen er in hun eenvoud wel een sterke tegenstelling met de architectonische schoonheid der groote stad. ☒ Daar de zon slechts korten tijd in de dalen schijnt, moet de liefhebber van de wintersporten en de bewonderaar van de sneeuwpracht in het hooggebergte vroeg opstaan, hetzij om zichzelf aan de sport over te geven, hetzij om naar de praestaties van anderen te kijken. Maar ook voor hen die niet aan wintersport doen, valt veel te genieten. In de voederingsplaatsen kunnen zij het wild uit het hooggebergte van nabij bewonderen. En waarlijk, ook het maken van wandeltochten is des winters niet onmogelijk, en de inspanning wordt wél beloond als men, boven gekomen, van de winterpracht kan genieten. ☒ Bovendien zijn de hotels en pensions in de Beiersche Alpen niet minder dan de Zwitsersche, ingericht om de wintergasten te ontvangen, en ook hier wordt den bezoekers de gewenschte afwisseling geboden. ¹⁾ ☒ Zowel de sportsman en de natuurvriend als degene, die zich aangetrokken gevoelt tot vermakelijkheden en mondaine feesten, vindt des winters in de Beiersche Alpen alles wat zijn hart begeert. En hem, die het zich heel gemakkelijk wil maken, staan vele der steeds in aantal toenemende bergspoortjes ten dienste. De treinen naar den Wendelstein, de Zugspitze en Kreuzeck rijden ook des winters. Het volgend jaar komt daar nog de bijna voltooide Predigtstuhlbahn bij, die op de bijna 2000 M. hooge Lattenbergen een prachtig ski-oord toegankelijk zal maken, en van grootsche vergezichten over den keten der Oost-Alpen en de mooie dalen, meren, dorpen en steden van de Opper-Beiersche hoogvlakte zal doen genieten. ☒ Een winterverblijf te Berchtesgaden, Bad Reichenhall, Garmisch-Partenkirchen, Oberstdorf, Schliersee, Bayerisch Zell of in andere wintersport-centra der Beiersche Alpen zal niemand berouwen.

HERMANN BENEDIKTER.

¹⁾ Men raadplege „Winter in Bayern”, uitgave van het „Fremdenverkehrsverband München und die Bayerischen Alpen”, te München.

DE VERWOESTING VAN HET KASTEEL VAN SAINT-CLOUD.

DE beschrijving van dit voormalige kostelijke buitenverblijf der Fransche vorsten kan men vinden in „Buiten”, jaargang 1924, bladz. 208 en 209. In dit artikel lezen we, dat het schilderachtige stadje Saint-Cloud, gelegen op den linkeroever van de Seine, ten westen van Parijs, in den oorlog van 1870—1871 door de Duitsche troepen geheel werd plat geschoten en dat de ruïnes van het slot, ter voorkoming van ongelukken, eerst in 1893 opgeruimd werden. ☒ Hierbij dient echter volledigheidshalve opgemerkt te worden, dat juist in laatstgenoemd jaar het overtuigend bewijs geleverd is, dat de vernieling van het trotsche kasteel, waar Napoleon III in Juli 1870 de oorlogsverklaring onder-teekende, niet aan de Duitschers te wijten is, doch aan de Franschen zelf, die het den 13den October daarop volgende

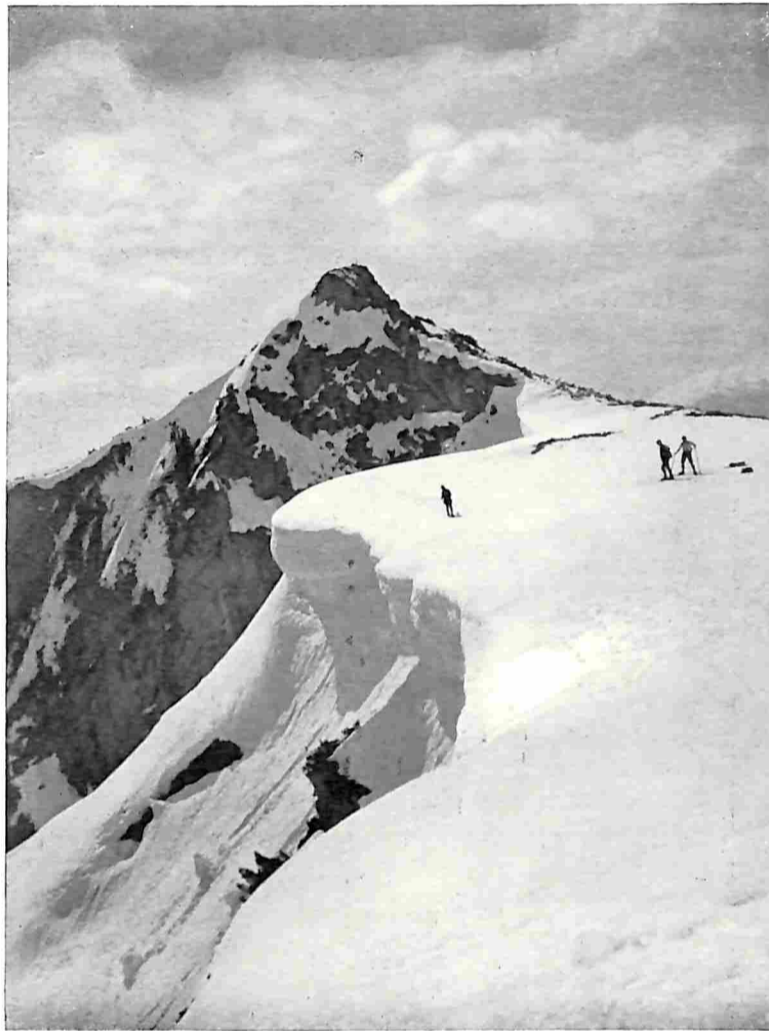

Foto H. Benedikter.

DE SONNTAGSHORN BIJ BAD REICHENHALL IN DE BEIERSCHE ALPEN.

door het verkeerd richten van een kanon, in brand schoten. ☒ Het verslag van deze noodlottige gebeurtenis vond ik vermeld in een oud nummer van het dagblad: „Echo du Nord”, in de vorm van een ingezonden stuk door den Franschen marine-officier Houze' de l'Aulnoit, te Rijssel woonachtig. Na medegedeeld te hebben, dat hij in 1870 tot den werkelijken dienst opgeroepen was en tot de zesde verdedigingssector behoorde, welke door den Vice-Admiraal Fleurion de Langle gecommandeerd werd, geeft hij van de toedracht der ramp de volgende beschrijving: „Ons hoofdkwartier was in het kasteel „la Muette”, alwaar men een waarnemingspost ingericht had, die met den „Mont-Valérien” seinen kon wisselen. Van laatstgenoemd fort uit kon men het door de Duitschers bezette Saint-Cloud niet zien, om welke reden deze observatiepost diende tot contrôle van het vuur van den Mont-Valérien. Ik heb gedurende de geheele belegering een dagboek bijgehouden, dat ik toonen kan en waarin ik met betrekking tot de verwoesting van het kasteel van Saint-Cloud de volgende bijzonderheden vind

aangeteekend; ik schrijf ze hier woordelijk af: — „Donderdag, den 13den October 1870, heeft men van den Mont-Valérien zes schoten gedaan met onderlinge tusschenpoozen van telkens zeven minuten, om gelegenheid te geven, het vuur der kanonnen te kunnen controleren. Twee schoten moesten op de Montretout-redoute gericht zijn, twee op de hoogten van Saint-Cloud en de beide laatste meer naar links. Een officier van den Mont-Valérien kwam op onzen waarnemingspost om na te gaan, hoe de schoten vielen; onmiddellijk werd de afwijking of de goede richting van het vuur naar het fort geseind. — Toen men de beide schoten op de hoogten van Saint-Cloud loste, viel het eerste op een te korten afstand en sloeg de granaat ongeveer 200 à 300 M. vóór het kasteel in, — wij seinden oogenblikkelijk, dat het te laag gericht was. Het tweede schot werd hooger gericht, maar ongelukkigerwijze nog niet hoog genoeg, want de granaat is op het kasteel gevallen en heeft dit in brand gestoken! — ☒ Dit gebeurde des namiddags om half een. Ik bevond mij juist op den waarnemingspost, toen dit noodlottige schot, dat millioenen kostte, werd afgevuurd. Dat de Pruisen geen lust gevoeld hebben om te trachten den brand te blussen, is gemakkelijk te begrijpen! Des avonds om

half acht heb ik mij naar de bovenste verdieping van het observatorium begeven, de brand was toen op zijn hevigst; men had den grooten verrekijker, die 1000 franks heeft gekost, op het kasteel gericht. Ik heb het vreeselijke schouwspel gezien. De vlammen sloegen ter lengte van verscheidene meters uit de vensters; men zag ontzettende regens van vonken omhoog vliegen, telkens weer als een der zolderingen instortte. Hoe treurig ook, — het was een aangrijpend schoon gezicht. — Men beweert dat de Keizerin, na de gevechten bij Forbach, alle kunstvoorwerpen, die zich in het slot in grooten getale bevonden, naar Parijs heeft laten overbrengen; — als dit gerucht waarheid behelst, des te beter! Des nachts was het zeer helder weer en deze geweldige brand moet uren ver in het rond goed te zien zijn geweest" ☞ Ruim twintig jaren, waarin Franschen en Duitschers elkaar gedurig bij iedere voorkomende gelegenheid wederzijds beschuldigden, dit schoone historische monument moedwillig vernield te hebben, moesten er verlopen, alvorens er licht in deze duistere zaak werd gebracht. ☞ Het is alleszins begrijpelijk, dat de publieke opinie zich in dit tijdsbestek fel tegen de Duitschers uitsprak, doch vage geruchten, welke telkens weer de ronde deden, werden oorzaak dat de kwestie ten slotte grondig en officieel onderzocht en opgehelderd is. Ongetwijfeld zal de hierboven vermelde verklaring van Fransche zijde wel veel gewicht in de schaal hebben gelegd, om de waarheid volkomen aan het licht te brengen.

A. W. FRANCKEN.

IN HET RIJK DER STILTE

S) DOOR CHARLES G. D. ROBERTS.

EEN VREEMDELING IN DE VRIJE NATUUR (Slot).

HET was niet dat hij naar het gezelschap der caribou verlangde, want dan was hij ze gevolgd toen zij hun weg zochten in de richting van den zonsondergang af; waar hij naar hunkerde was de woonplaatsen der menschen, de menschenhand op zijn manen, de gevulde ruif, de stem die hem vriendelijk bevelend toesprak en het gezelschap van zijn soortgenooten met de ongespleten hoeven. Op onverklaarbare wijze had de gedachte bij hem post gevat, dat hij het best menschen zou kunnen vinden door zuidwaarts te trekken. Dus liep hij naar het bovineinde van het meer en ging op weg, zuidelijk van den zonsondergang aanhoudend. Hij had genoeg van het meer en de wijde vlakten eromheen. ☞ Van het bovineinde van het meer had hij bijna een mijl ver een stroompje gevolgd door zich met geweld een weg te banen door een warboel van omgevallen, rottende stammen en dicht struikgewas, toen hij uitkwam aan een ander en veel kleiner meer, geheel verschillend van dat hetwelk hij zoo juist verlaten had. ☞ Hier waren geen grasranden; maar de oevers waren steil en tot aan het water dicht met boomen begroeid. Dwars over de monding van de beek liep een lage, kale zandbank, die blijkbaar bij hoog water overstroomd werd. Over de donkere wouden hing een gele maansikkel, slechts enkele nachten oud en op het punt onder te gaan. ☞ Na korten tijd begon zoowat honderd el verder den oever om, aan

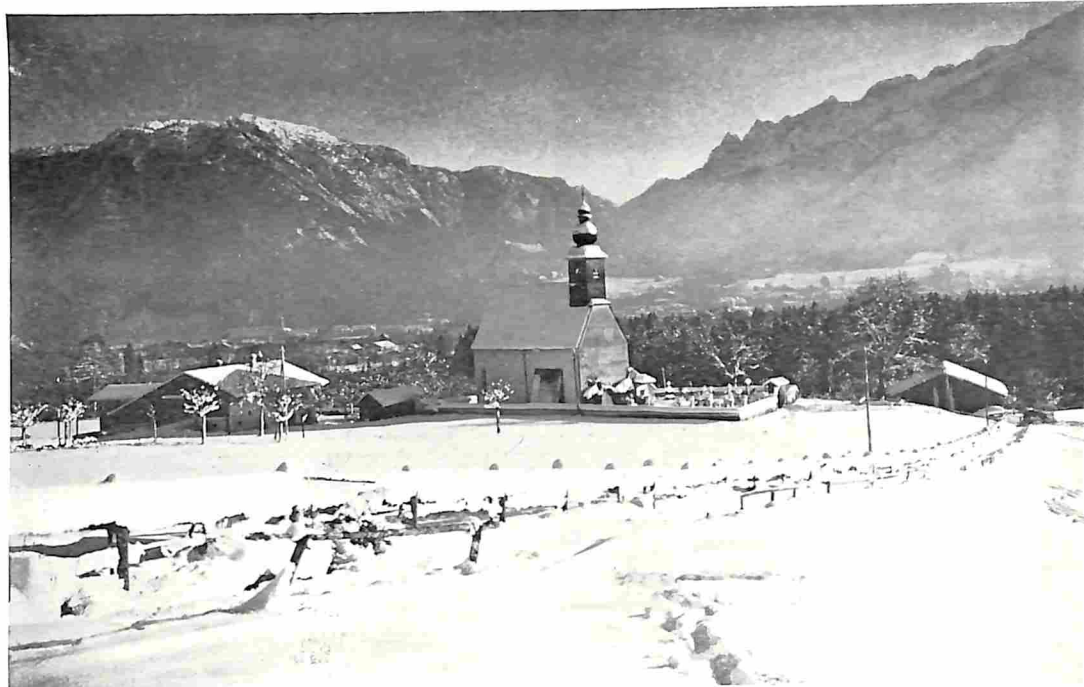

Foto H. Benedikter

HET DORPJE NONN BIJ BAD REICHENHALL, MET DEN UNTERSBERG.

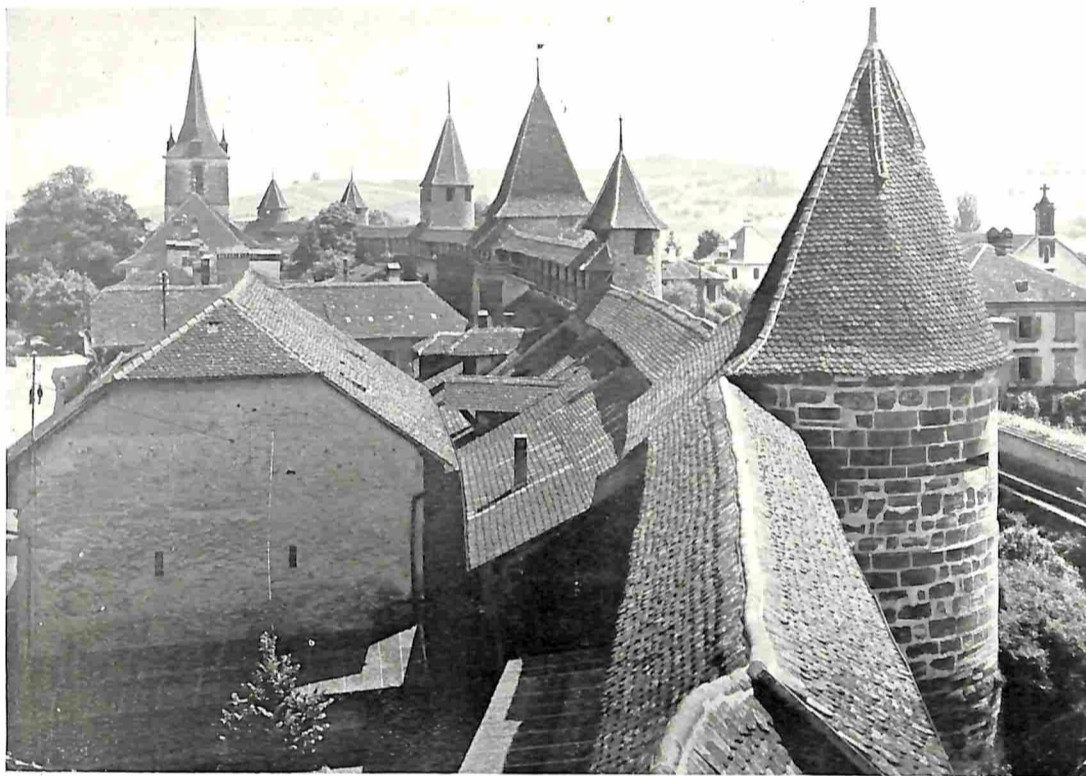
zijn linkerkant, bijna tegenover de uitstekende zandbank, een rumoerig slaan en trappelen op het struikgewas. Terwijl hij verbaasd luisterde, met opgestoken ooren en spiedenden blik, hield het rumoer plotseling op en daalde de diepe stilte weer op het bosch neer. Een paar minuten later verscheen een groot, hoog-geschoouerd, ongehoord schepsel op de zandbank, als een zwarte silhouet tegen het maanlicht afstekend, rekte zijn leelijke nek uit en zond over het water dien ruwen, blatenden uitnoodigenden kreet, dien hij avond op avond gehoord had. Het was de wijfjes-eland, die haar maat riep. En als antwoord begon dadelijk weer dat gekraak van het struikgewas op den tegenoverliggenden oever. ☞ Met eenige zenuwachtigheid gevolgd bij zijn nieuwsgierigheid, luisterde de hengst scherp toen dat gekraak naderbij kwam. Tezelfder tijd begon zijn bloed te koken van strijd lust. Er klonk bedreiging in het naderend rumoer en zijn moed dreef hem deze te weerstaan. Wel tien minuten lang bleef het weer doodstil. Toen — zoo plotseling, dat hij onwillekeurig snoof van verbazing om die verschijning — zag onze zwerver een groote, zwarte gestalte met een reusachtig gewei uit de struiken verschijnen op nog geen tien pas afstand. ☞ De manen langs zijn gebogen nek rezen omhoog, zijn lippen werden woest opgetrokken van zijn groote, witte tanden, zijn oogen schoten vonken, en wel twintig seconden lang keek hij

Foto H. Benedikter.

IN DE LOFERER STEINBERGEN MET GEZICHT OP HET STEINERNE MEER.

in de kwaadaardige, kleine, schitterende oogen van den elandbok. Hij hunkerde naar den strijd, maar wachtte af dat zijn vijand zou beginnen. Toen, even onhoorbaar en wonderbaarlijk als hij gekomen was, verdween de groote eland weer, werd verzwolgen door de duisternis en liet den hengst bevend van opwinding achter. Minuten lang staarde deze in ieder zwart klompje boomen waarin zijn blik kon doordringen in afwachting van een woesten aanval uit een hoek waaruit hij ze niet verwachtte. Toen keek hij uit over het meer en bemerkte dat het wijfje eveneens verdwenen was van de door de maan verlichte bank. Verward en onverklaarbaar beangst, liep hij tot zijn buik in het water, waadde den zuidelijken oever om, beklom de steile helling en drong recht de duistere bosschen in. Hij voelde den drang, weg te komen van dit geheimzinnige, afgelegen meertje. De dichte bosschen waren voor hem natuurlijk even doodsch als het meer, want zijn zorgeloos getrappel en in het oog vallende kleur schiepen, waar hij ging, een eenzaamheid om hem heen. Ten slotte vond hij echter bij toeval een gebaand pad. Met vreugde begroette hij dit als zijn weg, want het liep van het meer af en in de richting die hij het in zijn hoofd gezet had te volgen. Doordat hij nu op een zachten bodem liep, met weinig geraas behalve het zwiepen van takjes, die langs zijn zijden schuurden, begon hij te merken, dat het bosch niet zoo doodsch was als hij wel gedacht had. Aan beide zijden hoorde hij in de stille duisternis gepiep en blader-ruischen en rennende pootjes. Konijnen sprongen vlak voor zijn voeten over het pad. Eens draafde een vos voor hem uit en keek bedaard om naar den grooten, witten vreemdeling. Van tijd tot tijd wuifden groote vlerken boven zijn hoofd en deden hem zenuwachtig opspringen; en eenmaal maakte het geluid van een sprong, gevolgd door een gegrom, een gil en een gevecht hem zoo opgewonden, dat hij enkele stappen van het pad afweek, om te zien wat er gebeurd was. Hij kreeg echter niets te zien en was erg blij toen hij na heel wat moeite zijn gemakkelijk pad had teruggevonden. Door al die belangwekkende en vreemde gebeurtenissen gingen de mijlen en uren snel en ongemerkt voorbij; en toen de grauwe ochtendschemering door het gebladerte drong, zag hij een open ruimte voor zich met twee lage hutten in het midden. Dol van vreugde om dit bewijs van de aanwezigheid van menschen, hinnikte hij luid en draafde in vollen galop naar de deur van de naastbijzijnde hut. Tot zijn bittere teleurstelling vond hij de hut, die niet anders was dan een verlaten houthakkers-kamp, leeg. Daar de deur op een kier stond, duwde hij er met zijn neus tegen en trad binnen. Het vochtige sombere interieur, zonder ander meubilair dan een roestige kachel en een rij kooien langs den muur, werkte neerdrukkend op zijn stemming. Met hangend hoofd kwam hij er uit en liep naar de van boomstammen opgetrokken stal. Dat er eens, schoon niet in den laatsten tijd, paarden in gehuisvest waren, kon hij uit allerlei gegevens opmerken; maar het was meer in de hoop nog den geur van zijn soortgenooten op te snuiven, dan in de verwachting den stal bewoond te vinden, dat hij zijn neus door de deuropening stak. Maar het was geen paardenlucht, die zijn neusgaten verschrikt opsnoven. Het was een hem totaal onbekende reuk, maar die hem niettemin met

DE RINGMUUR VAN HET ZWITSERSCHE STADJE MURTEN.

vagen angst vervulde. Bij de eerste opsnuiving trok hij zich haastig terug. Toen, gedreven door nieuwsgierigheid, keek hij weer naar binnen en staarde in het duister. Het volgende oogenblik bemerkte hij een groote, zwarte gestalte, die op hem toesprong. Met luid gebriesch achteruit springend, draaide hij vliegensvlug om en sloeg blindelings met zijn achterpooten achteruit. De beer ontving den schop pal in de ribben en tuimelde met luid, grommend gebrom tegen den deurpost op, terwijl de hengst zoowat twintig meter wegdraafde en toen verbaasd bleef staan. Vermoedelijk had de schop den beer eenige gebroken ribben gekost, maar dat zou hem slechts weinig hinderen in een gevecht; en nu stormde hij door het woedende heen op den indringer los, die hem zulk een geweldigen slag had toegebracht. Doch de hengst was heelemaal niet in een vechtlustige stemming. Terneer gedrukt door de verlatenheid van de hut en afgeschrikt door den geheimzinnigen aard van dien aanval uit het duister, was hij nu als een kind, dat bang is voor spoken. Niet alleen de beer, maar de heele omgeving maakte hem bevreesd. In vollen galop rende hij over de open ruimte, sloeg bij geluk het vervolg van het houthakkerspad in en draafde verder door het beschaduwde woud. Zoo galoppeerde hij eenige mijlen voort, draafde toen nog een eind en ging ten

slotte over in een bedaarden stap. Dit pad was veel breeder en vrijer dan dat wat hem naar het kamp gevoerd had, en er groeide een kort, lekker soort van gras langs, zoodat hij op zijn gemak kon grazen zonder veel tijdverlies. Maar nu dreef zijn begeerte om menschen te vinden hem zoodanig voort, dat hij zich den tijd niet gunde om te rusten na het eten. Mijl op mijl legde hij af, tot de zon hoog aan den helderen, blauwen hemel stond en deschaduwender oude dennen kort

en glanzend werden. Toen hielden de bosschen vóór hem plotseling op. Ver beneden hem zag hij de zee glinsteren. Maar het was niet de schoonheid der zee die zijn blik gevangen hield. Vlak voor hem helde de weg naar beneden, door open, gedeeltelijk afgebrand terrein, een strook ruwer grasgrond en een eind hellende weide naar een klein wit dorp, om een inham gebouwd. De opeengepakte daken leken hem oude vrienden toe na de lange eenzaamheid; het kleine kerkje, met glanzenden toren en kruis, herinnerde hem nog meer aan zijn thuis. Maar dichterbij, op het eerste grasveld, juist voorbij het kaal gebrand terrein, zag hij iets dat nog veel sterker tot zijn gemoed sprak. Daar, in een hoek van het ruw houten latjes-hek, stonden twee bruine merries en een veulen, met hun koppen over het hek naar boven naar de heuvels en in zijn richting te kijken. Omhoog gingen manen en staart, en luid en lang hinnikte hij hun zijn groet tegemoet. Hun antwoord was een gehinnik van welkom en hij rende over de velden in een wilden galop, die zich niet aan hekken stoorde. Toen wat later op den dag een donkere Fransch-Canadees uit het dorp naar boven kwam om zijn merries naar het wed te leiden, was hij verbluft en verrukt, toen hij bevond, dat hij blijkbaar eigenaar was geworden van een prachtigen, witten hengst, die hem met geweld als meester erkennen wilde, hem vroolijk besnuffelde en als een hondje achter hem aan liep.

(wordt vervolgd.)